

Hvordan forebygge mot risikosupportere?

*Bruk av Straffeprosessloven § 222a mot risikosupportere som
begår ordensforstyrrelser og vold i forbindelse med
fotballarrangementer.*

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG 300)

Politihøgskolen

2016

Kand. nr: 209

Antall ord: 6600

Innhold

1.0 Fenomenkunnskap om risikosupportere.....	2
1.1 Valg av tema.....	3
1.2 Avgrensning	4
2.0 Juridisk Metode	4
3.0 Generelt om straffeprosessloven § 222 a.....	5
3.1 Lovbestemmelsen straffeprosessloven § 222a	5
3.2 Bakgrunnen for Strpl § 222a	6
4.0 Vilkår som følger av Strpl § 222a førsteledd.	7
4.0.1 Vilkårene «Grunn til å tro».....	7
4.0.2 Hvordan kan politiet skaffe seg «grunn til å tro»?	8
4.1 Strpl § 222a førsteledd bokstav A	9
4.1.1 «Straffbar handling».....	9
4.1.2 «Ovenfor en annen person».....	9
4.1.3: Hvordan brukes mot risikosupportere?	10
4.2 Strpl § 222a førsteledd bokstav C.	10
4.2.1 «Krenke en annens fred»	10
4.2.2 Ovenfor risikosupportere.....	11
4.3 Strpl § 222a førsteledd bokstav D.	11
4.3.1 «Ordensforstyrrelse»	11
4.3.2 «Særlig belastende».....	12
4.3.3 Brukes som et forebyggende tiltak mot risikosupportere?	12
4.3.4 Bakgrunnen for endringen av Strpl § 222a i 2015.....	12
5.0 Straffeprosessloven § 222a andre, tredje og fjerde ledd.....	13
5.1 Strpl § 222a andre ledd.....	13
5.1.1 «avgrenset krets av personer»	14
5.1.2 «Allmenne hensyn»	15
5.3 Strpl § 222a tredjeledd bokstav A: «Oppholdsforbud»	16
5.4 Strpl § 222a fjerde ledd. «Tidsbegrensning.».....	17
6.0 Forholdsmessighet og Den europeiske menneskerettskonvensjon(EMK)	17
7.0 Avsluttende refleksjon:.....	19
8.0 Litteraturliste	22

1.0 Fenomenkunnskap om risikosupportere.

I løpet av de siste årene har det ved flere anledninger vært skrevet om risikosupportere. I et skriv fra Org.krim i Oslo til KRIPOS, defineres en risikosupporter som: «*En kjent eller ukjent person som anses å utgjøre en potensiell fare for offentlig orden, eller planlagt eller spontan antisosial atferd under eller i forbindelse med et fotballarrangement*»¹. Politidirektoratet uttalte at risikosupportere ofte er i grupper som støtter et fotballag, men som bruker dette som kamouflasje siden deres egentlige hensikt er å utøve vold og forulempe andre personer/grupper.² De bruker fotballkamper som arena for å få ut frustrasjon gjennom vold, skadeverk og ordensforstyrrelser. Volden som framstår som uforutsigbar og spontan kan være mer bevisst enn den ser ut som.³ Slåssing og forulemping forgår ikke bare i sammenheng med fotballkamper men organiseres også før eller etter selve arrangementet, eller utenfor arrangementet.⁴

Risikosupportere består av Casuals. Mens vanlige supportere og Ultras defineres som ikke-risiko supportere.⁵ Det betyr at de ikke utgjør en risiko for å utføre ordensforstyrrelser eller vold i forbindelse med fotballarrangementer.

Risikosupportere, spesielt Casuals, oppsto i England på 1980-tallet. På den tiden ble de kaldt hooligans. De utførte ordensforstyrrelser og vold i forbindelse med fotballarrangementer. Selve gruppene ble sett på som en skade mot samfunnet.⁶ I starten skilte disse grupperingene seg ut fra den vanlige supporter. Hooligans var ofte barberte på hodet, gikk med tykke jakker og militærstøvler. Ut over på 1980-tallet endret de klesstil siden de ønsket å skjule sin tilhørighet. Den nye klesstilen ble kalt «casualwear» og derfor ble de kalt Casuals. Casuals ser på seg selv som den ultimate supporter og har liten respekt for andre supportere eller andre grupperinger.⁷

I Norge har vi et lite risikosupportermiljø sammenlignet med Sverige og Danmark. I 2008 var det registrert 55 hendelser der Casuals var involvert. Tallet for 2009 var 80, en økning på 45%

¹ Brev fra EPO, Org.Krim – Oslo pb til KRIPOS (2012) Arbeidsmetodikk vedr risikosupportere.. pkt. Definisjon av risikosupporter,

² Proposisjon til Stortinget. Prop. 43L 2014-2015 pkt. 4

³ Bill Butford, *Blant pøblene*. 1992 Aschehoug, s.14

⁴ Proposisjon til Stortinget. Prop. 43L 2014-2015 pkt. 4

⁵ Brev fra EPO, Org.Krim – Oslo pb til KRIPOS (2012) Arbeidsmetodikk vedr risikosupportere. pkt. supporter kategorier jf konklusjon

⁶ Ramón Spaaij. *Understanding football hooliganism*. 2006 Amsterdam University press, s.11

⁷ Brev til det kongelige justis og beredskapsdepartementet, forslag fra politidirektoratet. 05.02.2014.

Risikosupportere, bakgrunn og utvikling s. 7-8.

https://www.regjeringen.no/contentassets/f2641ca8f98547ab834fcef39998cdec/forslag_fra_politidirektoratet.pdf

i løpet av ett år.⁸ I de seneste årene har det vært flere «sammenstøt» mellom risikosupportere. Noen eksempler på dette er fotballkampen mellom Grorud og Lillestrøm og kampen mellom Start og Vålerenga. Da var det slåssing mellom grupperinger.^{9 10}

Det er også registrert flere tilfeller der risikosupportere har utøvd vold mot «vanlige» supportere. Det skjedde i 2012 i Tromsø¹¹ og i Oslo i 2011¹².

Ved flere anledninger er det blitt brukt forskjellige gjenstander som for eksempel hammer, slåsshansker og andre typer av slagvåpen.^{13 14} Dette har ført til at personer har havnet på legevakt og sykehus.¹⁵

1.1 Valg av tema

Min motivasjon for å skrive om hvordan politiet kan forebygge mot risikosupportere er den utviklingen jeg har skrevet om i ”fenomenkunnskap”. Oppgaven vil ha fokus på hvordan straffeprosessloven (strpl) § 222a¹⁶ kan brukes som et forebyggende tiltak for å hindre at det utøves ordensforstyrrelser og voldshandlinger i forbindelse med fotballarrangementer. Jeg vil drøfte paragrafens vilkår opp imot forebygging av risikosupportere. Å forebygge innebærer å ligge i forkant og hindre at noe negativt skjer.¹⁷ Dette er en av politiets primæroppgaver og står i Politiloven¹⁸ §1 andre ledd. Forebyggende tiltak kan iverksettes før og etter en hendelse for å hindre nye lovbrudd.¹⁹

Jeg har valgt å skrive om dette temaet pga min tidligere erfaring med risikosupportere. Jeg har sett hvilken atferd disse grupperingene har. For noen holder det ikke bare å slåss. De tar også steget videre inn i et større kriminelt nettverk.

⁸Brev til Det kongelige justis og beredskapsdepartementet, forslag fra politidirektoratet. 05.02.2014: dagens situasjon, s.11

⁹Dagbladet, nettutgave 02.05.2013:

<http://www.dagbladet.no/2013/05/02/sport/fotball/cupen/lillestrom/valerenga/26967325/>

¹⁰Fædrelandsvennen, nettutgave 24.04.2015: <http://www.fvn.no/lokalt/kristiansand/Atte-Valerenga-supportere-pagrep-et-etter-slasskamp-med-Start-supportere-2802459.html>

¹¹Dagbladet, nettutgaven 12.05.2012:

<http://www.dagbladet.no/2012/05/12/nyheter/innenriks/vold/vif/casuals/21562828/>

¹²TV2, nettutgaven 04.03.2011: <http://www.tv2.no/a/3434450>.

¹³NRK, nettutgaven 06.04.2014: <http://www.nrk.no/sport/fotball/casuals-slass-med-hammer-1.11652227>

¹⁴Bergensavis, nettutgaven 25.10.2009: <http://www.ba.no/nyheter/tatt-med-slasshanske-og-tannbeskyttere/s/1-41-4664932>

¹⁵TV2, nettutgaven 24.09.2013: <http://www.tv2.no/a/4126552>

¹⁶ Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven), 1981.

¹⁷ Elisabeth Myhre Lie, *I forkant - kriminalitetsforebyggende politiarbeid 2 utgave*, 2015 Oslo s.19

¹⁸ Politiloven. (1995). Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53.

¹⁹ Lie. E.M, i forkant s.21

Det er viktig at politiet fokuserer på å forebygge mot risikosupporterne for å forhindre voldsepisoder og ordensforstyrrelser som kan gå ut over vanlige supportere. Denne typen supportere har blitt et samfunnsproblem som må stoppes før det blir som i Sverige.²⁰ I 2014 ble en firebarns far drept under en fotballkamp i Sverige. Han ble overfalt og slått i bakhodet med en glassflaske.²¹ I Sverige har regjeringen bestemt at det fra 2017 blir maskeringsforbud. Det innebærer at man ikke kan gå på fotballkamper med tildekket ansikt.²² Dette er et forebyggende tiltak for å identifisere personer som står for ordensforstyrrelser og voldsepisoder. I Norge har vi ikke et slikt forbud. Imidlertid har vi straffeprosessloven § 222a. Risikosupportere i Norge har i de senere årene vist et høyt aggresjonsnivå slik at politiet frykter det kan gå tap av menneskeliv. Det høye aggresjonsnivået kan resultere i grovere vold, som for eksempel steinkasting.²³ Fotballkampen mellom Strømsgodset og Vålerenga 08.11.15 gir et godt innblikk i hvor høyt aggresjonsnivået til enkelte kan bli. Da en dame som sto i nærheten av risikosupporterne ba dem om å roe seg begynte enkelte å angripe henne.²⁴ Dette er et eksempel på hvordan aggresjonsnivået til enkeltpersoner kan utvikle seg innenfor enkelte grupperinger. Derfor er det viktig at politiet har fokus på å forebygge ovenfor disse grupperingene.

1.2 Avgrensning

Jeg vil se nærmere på Lov om rettergangsmåten i straffesaker fra 22. mai 1981 nr.25²⁵ med fokus på å forebygge ordensforstyrrelser og voldshendelser fra risikosupportere ved bruk av § 222a. Jeg vil ha fokus på Strpl § 222a førsteledd bokstav, a, c og d samt andre, tredje og fjerde ledd, bokstav a. Resten av bestemmelsen vil ikke bli tatt med i min drøftelse mtp dens relevans til min oppgave og på grunn av oppgavens begrensning. Jeg har også sett på Strpl §170a og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 2.

2.0 Juridisk Metode

²⁰ Dagsavisen, nettutgaven 31.03.2012; <http://www.dagsavisen.no/sport/mener-fotballvold-er-et-samfunnsproblem-1.283675>

²¹ VG, nettutgaven 30.03.2014: <http://www.vg.no/sport/fotball/svensk-fotball/djurgaarden-supporter-mishandlet-til-doede/a/10138822/>

²² Sverigesradio, nettutgaven 29.09.2015: <http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2835&grupp=20417&artikel=6267208>

²³ Nrk, nettutgaven 06.04.2015: <http://www.nrk.no/sport/fotball/casuals-slass-med-hammer-1.11652227>

²⁴ Dagbladet, nettutgaven 08.11.2015: http://www.dagbladet.no/2015/11/08/nyheter/isko_boys/casuals/fotball/innenriks/41867740/

²⁵ Fork. Straffeprosessloven (strpl)

Jeg velger å bruke en juridisk metode som er rettskildelære og innebærer at man finner ut av hva en rettsregel er. Den brukes for å finne riktige rettsregler og dermed få et riktig juridisk svar.²⁶ Jeg har vurdert lovteksten og andre juridiske kilder. Dette blir kalt rettskilder eller rettskildefaktorer og danner grunnlaget for rettsregelen og min argumentasjon.²⁷

For å kunne tolke lovteksten er det ikke tilstrekkelig bare å lese loven. Vi må også se på forarbeidene og relevant argumentasjon for lovteksten. Det gjøres for å skape en forståelse av lovteksten.²⁸

I mitt tilfelle har jeg fokus på hvordan Strpl § 222a kan brukes i et forebyggende perspektiv. Jeg har gått inn i Strpl § 222a som gjelder besøks- og oppholdsforbud og sett på forarbeidene til loven. Her har jeg fordypet meg i de vilkårene som må være oppfylt for å forstå lovteksten. Med lovforarbeid menes dokumenter som ligger til grunn for lovbestemmelsen.²⁹ I tillegg til forarbeidene, har jeg sett på en høyesterettsdom der Strpl § 222a ble brukt. Dette gjør jeg for å se hvordan Høyesterett har tolket og brukt lovteksten. Juridisk litteratur er også brukt for å lese hva fagpersoner begrunner rettsregelen og vilkårene med.. Dette gjør at jeg får en helhetlig forståelse av straffebudets innhold og vilkår.

Siden Strpl § 222a, førsteledd bokstav d, ikke har vært prøvd i rettssystemet, har jeg tatt utgangspunkt i forarbeidene og høringsnotatet til dette alternativet. For å finne forarbeidene og dokumentene, har jeg brukt lovdata³⁰, rettsdata³¹ og regjeringens nettsider³².

3.0 Generelt om straffeprosessloven § 222 a.

3.1 Lovbestemmelsen straffeprosessloven § 222a

Straffeprosessloven(1981) § 222a er nedfelt i straffeprosessens fjerde del som omhandler tvangsmidler. Selv om bestemmelsen står under tvangsmidler, følger det av forarbeidet, Ot.prp nr.109(2001-2002), at besøksforbud ikke er et tvangsmiddel. Et besøksforbud er et midlertidig forbud mot å kontakte konkrete personer eller å oppholde seg på et konkret sted og skal derfor ses på som et forebyggende tiltak for å hindre nye straffbare handlinger.³³ Det står i Straffeprosessloven § 222a andre ledd bokstav a at et besøksforbud kan innebære at den

²⁶ Erik Magnus Boe, *Grunnleggende juridisk metode, 3 utgave*. Oslo 2012 s.15-16.

²⁷ Boe. 2012 s. 84.

²⁸ Boe. 2012 s. 81-83.

²⁹ Boe. 2012 s. 137

³⁰ www.lovdata.no

³¹ www.reettsdata.no

³² www.regjeringen.no

³³ Ot.prp. nr 109. 2001-2002 pkt 4.1.6.1.

person forbudet retter seg mot, forbys å oppholde seg på et bestemt sted. Det vil si at et besøksforbud også kan kalles oppholdsforbud.

Det som står uthevet i **fet** skrift er vilkårene jeg redegjør for og drøfter.

Straffeprosessloven § 222a:

*Påtalemyndigheten kan nedlegge besøksforbud dersom det er **grunn til å tro** at en person ellers vil*

- a) *begå en **straffbar handling overfor en annen person**,*
- c) *på annet vis **krenke** en annens fred, eller*
- d) *begå **ordensforstyrrelser** som er **særlig belastende** for en annen person.*

*Slikt forbud kan også nedlegges til beskyttelse for **en nærmere avgrenset krets av personer**. Forbudet kan nedlegges dersom den som forbudet skal beskytte, har begjært det, eller **allmenne hensyn krever det**.*

Besøksforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

- a) ***å oppholde seg på et bestemt sted**, eller*
besøksforbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår.

*Besøksforbudet skal gjelde for en **bestemt tid**, høyst ett år av gangen. Besøksforbud kan bare opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt.*

Straffebudet inneholder noen vilkår som må være tilstede. I tillegg til straffebudet må, strpl §170a være oppfylt. Straffeprosessloven §170a gjelder for alle bestemmelsene som står under kapittel 4, tvangsmiddel.³⁴

3.2 Bakgrunnen for Strpl § 222a

Før straffeprosessloven § 222a ble til, var det straffeloven § 33³⁵ som var gjeldene. Som ledd i en strafferettslig reaksjon var det tillatt å forby en person å oppholde seg på bestemte steder. Bestemmelsen ble lite brukt, og ofte bare i familievoldssaker. I tillegg ga ordlyden i bestemmelsen tolkningstil.³⁶ Bestemmelsen sa at lovbrysterens nærvær på et bestemt sted

³⁴ Ot.prp. nr. 64 1998-1999 pkt 23 "til ny § 170a"

³⁵ Lov 22. mai 1902 nr. 10 om Alminnelig borgerlig Straffelov (strl.).

³⁶ NOU: 1992:16 Sterkere verk og økt støtte for kriminalitetsofre s. 66

måtte forbindes med «*særlig fare for person eller eiendom*»³⁷. Det ville ikke være nok at lovbryterens tilstedeværelse skapte frykt eller var til fare. Dermed måtte det foreligge en straffbar handling som hadde skjedd i umiddelbar nærhet for at den kunne brukes.³⁸

Det fremkommer av NOU:1992:16 at utvalget ønsket å innføre Straffeprosessloven §222a for at personer skulle ilegges forbud mot å besøke en annen person uten en forbindelse til en straffesak. Slike lover fantes allerede i Sverige og Danmark. Man ønsket å øke støtte/vernet til ofrene.³⁹ Straffekommisjonens og offerutvalgets ønske var at det skulle nedlegges besøksforbud oftere.⁴⁰

NOU:1992:16- utvalget ønsket at påtalemyndigheten kunne forby en person å oppholde seg på bestemte steder, forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en person. Vilkåret for at påtale kunne fremmes var dersom det forelå en risiko for at personen ellers ville begå en straffbar handling overfor noen, forfølge, eller på annet vis krenke en annens fred. Dette kunne påtalemyndigheten pålegge uten at personen var siktet eller domfelt. Dersom personen ikke overholdt besøksforbudet, var handlingen straffbar.⁴¹

Dette var bakgrunnen for at straffeprosessloven §222a⁴² ble vedtatt i 1992.

4.0 Vilkår som følger av Strpl § 222a førsteledd.

4.0.1 Vilkårene «Grunn til å tro».

Det første vilkåret som må være oppfylt for at man kan vurdere bruken av straffeprosesslovens § 222a førsteledd bokstav a, c og d, er «grunn til å tro». Høyesterett har i en kjennelse Rt.1998 s.1638 (kjm.utv)⁴³ uttalt at vilkåret ”grunn til å tro” må bygge på at det antas at det foreligger en risiko. Denne risikoen må være nærliggende og reell, men sannsynlighetsovervekt kreves ikke. Det vil si at ”grunn til å tro” er et lavere krav enn ”skjellig grunn til mistanke”. Det følger av forarbeidet Ot.prp.nr.109(2001-2002) pkt. 4.1.3.4 at bakgrunnen for vilkåret «grunn til å tro» er at et besøksforbud er et midlertidig tiltak i en

³⁷ NOU: 1992:16. s. 67 pkt 3, avsnitt 4.

³⁸ NOU: 1992:16. s. 67

³⁹ NOU: 1992:16. s. 68 - 69

⁴⁰ NOU: 1992:16. s. 66-67

⁴¹ NOU: 1992:16. s. 69

⁴² Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (strpl.)

⁴³ Høyesterett kjæremålsutvalg, kjennelse: HR-1998-573-S - Rt-1998-1638. hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-1998-573-s?searchResultContext=875>

krisesituasjon. Det kan ofte ta tid og være vanskelig å opparbeide nok bevismateriale til å ha sannsynlighetsovervekt. Når man har skaffet tilstrekkelig av dette, kan det være for sent.⁴⁴

Det framgår videre av Ot.prp nr.109(2001-2002) pkt 8.2 at risikoen som må foreligge skal vurderes ut fra trusselen eller annen informasjon som kan bevise at det er fare for en straffbar handling. Det kan ikke være en teoretisk mulighet for den straffbare handlingen, men begrunnelsen må bygge på faste og objektive holdepunkter.⁴⁵ En person som er å anse som en risikosupporter på grunn av sitt medlemskap i en Casual-gruppe, kan ikke ilegges et besøksforbud kun med grunnlag i et medlemskap. Bakgrunnen er at man ikke har objektive holdepunkter, men at det bare er en teoretisk mulighet for at personene vil bryte noen av bokstavsalternativene i strpl §222a første ledd. Dermed har personen ikke oppfylt vilkåret «grunn til å tro».

På den andre siden kan en person som har vært involvert i ordensforstyrrelser og voldshandlinger ved tidligere anledninger ilegges besøksforbud. Da er vilkåret «grunn til å tro» oppfylt siden det er en reell og nærliggende risiko for at personen vil utføre nye straffbare handlinger basert på personens historikk. Det var bakgrunnen for at Høyesterett i 2014, RT.2014 s.641(kjm.utv),⁴⁶ ila en risikosupporter på Romerike et besøksforbud mot flere personer.

4.0.2 Hvordan kan politiet skaffe seg «grunn til å tro»?

Vilkåret «grunn til å tro» viser at Straffeprosessloven §222a, kan brukes som et forebyggende tiltak for å hindre hendelser det er fare for kan skje. Dette avhenger av bakgrunnssjekker av personer og at det er en reell mulighet for risikoen.

Innenfor risikosupportergrupperinger vil politiet ha mange kjente navn som ved en rekke tilfeller har utført ordensforstyrrelser og voldshandlinger knyttet til fotballarrangementer. En viktig ressurs for politiet vil være samtaler med disse gruppene for å få kjennskap til deres planer. I tillegg kan det bidra til opplysninger som gjør at vilkåret «grunn til å tro» blir oppfylt. Det vil føre til at politiet i forkant av fotballarrangementer kan ha tilstrekkelig med opplysninger til å gi uroelementer besøksforbud og derved forebygge mot voldshendelser og ordensforstyrrelser. Dette kan også ha en forebyggende effekt på risikosupporterne ved at de ser at politiet har lov til å handle før et arrangement.

⁴⁴ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.1.3.4.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) pkt. 8.2

⁴⁶Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641, avsnitt 18. hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

4.1 Strpl § 222a førsteledd bokstav A

Straffeprosessloven(1981) §222a, første ledd, bokstav a har følgende formulering «*begå en straffbar handling overfor en annen person.*»

4.1.1 «Straffbar handling»

Det første vilkåret jeg vil vurdere er «straffbar handling». Departementet uttalte i Ot.prp. nr. 109(2001-2002) pkt.4.1.2.2 at det ikke ønsket å spesifisere hva slags kriminalitet som skal være aktuell for at man kan gi besøksforbud. Det er veldig aktuelt med besøksforbud når det gjelder, eller er fare for vold og trusselsaker.⁴⁷ Det betyr at man uansett straffbar handling, kan ta en helhetsvurdering av om det kan være aktuelt med besøksforbud.

Med ”helhetlig” menes at det skal foretas en interesseavveining som inneholder hvor stor risikoen er for mer alvorlige overgrep, offerets alder, og virkningen av besøksforbudet for den som rammes. Dette uttalte Høyesteretts kjæremålsutvalg i en kjennelse Rt.1998 s.1638.(kjm.utv.)⁴⁸ Selv om det er mest aktuelt i volds- og trusselsaker.⁴⁹

4.1.2 «Ovenfor en annen person»

Det neste vilkåret som kommer fram av Strpl §222a førsteledd bokstav a er «ovenfor en annen person».

I forarbeidet til Ot.prp. nr.33(1993-1994) uttalte departementet at vilkåret «ovenfor en annen person» er til for å beskytte konkrete personer. Betegnelsen kan ikke brukes når det er snakk om oppholdsforbud for å hindre at den alminnelige fred og orden kan forstyrres.⁵⁰ I Ot.prp.nr.33 pkt.XIII, avsnitt 4,1993-1994, s.50 ble det gitt et eksempel: «*Den kan f. eks. ikke brukes for å hindre en notorisk bråkmaker i å oppholde seg i sentrum av en by. Dersom vedkommende gjentatte ganger trakasserer en bestemt person, kan han/hun imidlertid forbys å oppsøke denne personen.*» I tillegg har departementet uttalt i Ot.prp. nr.109(2001-2002) at bestemmelsene i strpl §222a førsteledd, bokstav a-c er til for å beskytte konkrete personer.⁵¹ Videre har de uttalt i pkt.4.1.7⁵² at bestemmelsen ikke bare er til for å beskytte en enkelt

⁴⁷ Ot.prp nr 109, 2001-2002 pkt 4.1.2.2

⁴⁸ Høyesterett kjæremålsutvalg, kjennelse: HR-1998-573-S - Rt-1998-1638. Avsnitt 8. hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-1998-573-s?searchResultContext=875>

⁴⁹ Ot.prp nr 109, 2001-2002 pkt 4.1.2.2

⁵⁰ Ot.prp. nr. 33 1993-1994 pkt XIII, avsnitt 4. side 50.

⁵¹ Ot.prp. nr 109. 2001-2002 pkt 8.2

⁵² Ot.prp. nr 109. 2001-2002 pkt. 4.1.7

konkret person. Den kan også brukes om en nærmere avgrenset krets av mennesker. Det understrekes at formålet med et besøksforbud er å beskytte enkelte og bestemte personer.

4.1.3: Hvordan brukes mot risikosupportere?

Dette innebærer at Strpl § 222a førsteledd bokstav a, bare kan brukes mot risikosupportere hvis det er grunn til å tro at de vil utføre en straffbar handling mot, for eksempel bestemte vakter eller personer som tilhører et fotballarrangement. Høyesterett behandlet en ankesak Rt.2014 s.64(kjm.utv) der en risikosupporter fikk besøksforbud ved 51 steder samt oppholdsforbud fra Lillestrøms kamparena under kampdagen. Personen fikk dette for at det var en nærliggende og reell fare for at personen ville begå en straffbar handling ovenfor andre supportere.⁵³ Dette viser hvordan Strpl § 222a, førsteledd bokstav a kan brukes.

Derimot kan ikke en person få et besøks- eller oppholdsforbud mot selve fotballarrangementet når det er grunn til å tro at de vil utøve vold eller ordensforstyrrelser mot noen, men at det er uklart mot hvilke. Kretsen av personer trenger å være litt konkretisert, men trenger ikke å være basert på navn, jf RT.2014 s.641(kjm.utv)⁵⁴ «andre supportere og vakter».

4.2 Strpl § 222a førsteledd bokstav C.

I straffeprosessloven §222a førsteledd bokstav c står det: ”*på annet vis krenke en annens fred.*”

4.2.1 «Krenke en annens fred»

Vilkåret ”krenke en annens fred” har Høyesteretts kjæremålsutvalg i Rt.2004 s.1658(kjm.utv) uttalt at en krenkelse ikke trenger å være en straffbar handling.⁵⁵ En krenkelse kan for eksempel være at noen ringer deg gjentatte ganger mot din vilje. Det viktige ordet blir ”gjentatte ganger”. Det kan ikke bare være en enkelt hendelse. Personen som ringer deg gjentatte ganger krenker din fred, selv om ikke handlingen han/hun utfører er straffbar.⁵⁶

⁵³ Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641 hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

⁵⁴ Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641 avsnitt 18.

⁵⁵ Høyesterett kjærmålsutvalg, kjennelse: HR-2004-1847-U - Rt-2004-1658 avsnitt 18. hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2004-1847-u?searchResultContext=1111>

⁵⁶ Ot.prp. nr 109. 2001-2002 pkt 8.2

4.2.2 Ovenfor risikosupportere

Risikosupportere står for en del ordensforstyrrelser og krenkende adferd mot andre vanlig supportere gjennom krenkende rop og/eller vold. Men det er lite sannsynlig at dette alternativet vil bli brukt for å forebygge mot at risikosupportere utøver vold og ordensforstyrrelser i forbindelse med et arrangement. Derimot kan alternativet brukes dersom en risikosupporter, ringer eller «spammer» en persons eller gruppes facebook-side gjentatte ganger.

4.3 Strpl § 222a førsteledd bokstav D.

I straffeprosessloven § 222a første ledd bokstav d står det «*begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person.*»

4.3.1 «Ordensforstyrrelse»

En ”ordensforstyrrelse” er en adferd som har virket forstyrrende på den offentlige ro og orden. Det holder ikke at atferden til en person bare er egnet til dette. Adferden personen utøver trenger ikke å være en straffbar handling. Eksempler på en ordensforstyrrelse er roping, skråling, høylytt krangel og slåssing.⁵⁷ I tillegg har domstolen i RT.1984 s.701 uttalt at det å si skjellsord mot politiet kan anses som en ordensforstyrrelse.⁵⁸ Den nye straffeloven(2005) §181 definerer ordensforstyrrelse slik: «at en person ved slagsmål, støy eller annen utilbørlig atferd forstyrrer den alminnelige fred og orden, lovlig ferdsel, omgivelsenes nattero.»⁵⁹ Det kan også være sjikanerende atferd som offentlig urinering eller ved å drikke alkohol på offentlig sted.⁶⁰

Derimot har KRIPOS uttalt i Prop.43L (2014-2015) at med ”ordensforstyrrelse” i strpl §222a førsteledd, bokstav d, ikke er ment for å gi personer som urinerer eller drikker alkohol på offentlig sted oppholdsforbud, men ovenfor personer som gjentatte ganger er involvert i slåsskamper kan det vurderes å gi et oppholdsforbud for en viss tid.⁶¹

⁵⁷ Ragnar L Auglend, Henry John Mæland, og Knut Røsandhaug, *Politirett 2 utgave*, Oslo 2009, s. 505-506

⁵⁸ Høyesterett, dom: RT-1984-701 avsnitt 9. hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/rt-1984-701-89b?searchResultContext=1305>

⁵⁹ Lov om straff (straffeloven) 20.05.2005 nr 28.

⁶⁰ Steinar Fredriksen og Kai Spurkland, *Ordensjuss*, Oslo, 2014. s. 89-90

⁶¹ Prop. 43L 2014-2015 pkt 5.3 s 7:

4.3.2 «Særlig belastende»

Det neste vilkåret som fremkommer av Strpl § 222a førsteledd bokstav d er: «særlig belastende ovenfor en annen person» Det som er trukket fram i Prop.43L (2014-2015) er at ordensforstyrrelsen som begås skal være særlig belastende ovenfor de andre personene som er til stede. Departementet utaler videre i forarbeidet Prop.43L (2014-2015) at Strpl §222a bokstav d er ment for å supplere bokstav c. Det innebærer at et besøksforbud kan omfatte alle muligheter der det er grunn til å frykte at en person vil begå en ordensforstyrrelse som er særlig belastende for andre som er på et arrangement.⁶² Dette alternativet kan være aktuelt for en del ordensforstyrrelser som kan skje på et idrettsarrangement, som for eksempel slåssingen osv, men ikke for urinerer.

4.3.3 Brukes som et forebyggende tiltak mot risikosupportere?

Siden bokstav d er et nytt alternativ, har den enda ikke vært rettslig prøvd. Tiltaket egner seg godt som et forebyggende tiltak ovenfor risikosupportere. Ut fra min fenomenkunnskap begår risikosupportere ordensforstyrrelser som må anses som særlig belastende for andre i flere tilfeller, jf damen som ble angrepet fordi hun ba enkeltindivider roe seg ned.⁶³ Gjennom dette alternativet har politiet fått hjemmelsgrunnlag som kan hjelpe til med å forebygge mot uønskede hendelser. Det blir interessant å se hvordan særlig ”belastende” vurderes og om det blir vurdert brukt i løpet av nåværende tippeligasesong.

4.3.4 Bakgrunnen for endringen av Strpl § 222a i 2015

Straffeprosessloven § 222a førsteledd, bokstav d er et nytt alternativ. Politidirektoratet foreslo i 2011 en endring av straffeprosessloven § 222b. Lovendringsforslaget ble sendt til Justis- og beredskapsdepartementet til vurdering. Politiet ønsket lovendringen fordi de hadde behov for å styrke politiets hjemmelsgrunnlag for å redusere faren for vold og handlinger som kan true liv og helse. Dette ville også forebygge mot uønskede hendelser som kan utfordre den alminnelige orden og sikkerhet på forskjellige arrangementer. Politiet uttrykte at det var behov for en lovendring slik at de kunne ilegge et mer omfattende oppholdsforbud enn det som stod i politiloven og straffeprosessloven.⁶⁴ Bakgrunnen for politiets ønske om en

⁶² Prop. 43L 2014-2015 pkt 6, s.8.

⁶³ Dagbladet, nettugaven 08.11.2015:

http://www.dagbladet.no/2015/11/08/nyheter/isko_boys/casuals/fotball/innenriks/41867740/

⁶⁴ Prop. 43L 2014-2015 pkt 4 s. 4

lovendring var at de hadde utfordringer når det gjaldt risikosupporteres opptreden på og utenfor arenaen i forbindelse med fotballarrangementer.⁶⁵

KRIPOS var skeptiske til å endre straffeprosessloven §222b. De mente man måtte være forsiktig med en lovendring som bare var til for risikosupportere og som ikke kunne brukes i andre situasjoner. De mente heller det var behov for en lovendring som kunne gi oppholdsforbud over lengre tid for risikosupportere, men også for enkeltpersoner som ikke tilhører en konkret gruppe.⁶⁶ KRIPOS ønsket at alternativet skulle ha en mer anvendelig tilnærming, slik at det kunne brukes både mot grupperinger og enkeltpersoner.^{67 68}

Ut fra denne uttalelsen la KRIPOS fram et alternativt forslag. De ville endre straffeprosessloven §222a istedenfor §222b. Samtidig som dette forslaget ble behandlet, kom det en høyesterettskjennelse RT.2014. s.641(kjm.utv)⁶⁹ der en risikosupporter fikk et besøksforbud i henhold til strpl §222a. KRIPOS mente at risikosupportergrupperinger har mer til felles med det som står i bestemmelsene i strpl §222a. KRIPOS ønsket å tilføye Strpl §222a førsteledd bokstav d, der man kunne gi oppholdsforbud når det er fare for «alvorlig eller gjentatte ordensforstyrrelser».⁷⁰ Departements vurdering var at straffebudet skulle inneholde «ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person», slik at alternativet kunne utfylle bokstav c.⁷¹

5.0 Straffeprosessloven § 222a andre, tredje og fjerde ledd.

5.1 Strpl § 222a andre ledd

I straffeprosessloven (1981) § 222a andre ledd står flg.: «*Slikt forbud kan også nedlegges til beskyttelse for en nærmere **avgrenset krets av personer**. Forbudet kan nedlegges dersom den som forbudet skal beskytte, har begjært det, eller **allmenne hensyn** krever det.*»

⁶⁵ Brev til det kongelige justis og beredskapsdepartementet, forslag fra politidirektoratet. 05.02.2014. s.2
https://www.regjeringen.no/contentassets/f2641ca8f98547ab834fcef39998cdec/forslag_fra_politidirektoratet.pdf

⁶⁶ Prop. 43L 2014-2015 pkt 5.3, s. 6-8

⁶⁷ Prop. 43L 2014-2015 pkt 5.3 s.6-7

⁶⁸ Brev til det kongelige justis og beredskapsdepartementet, forslag fra politidirektoratet. 05.02.2014 s.1

https://www.regjeringen.no/contentassets/f2641ca8f98547ab834fcef39998cdec/forslag_fra_politidirektoratet.pdf

⁶⁹ Høyesteretts ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641 hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

⁷⁰ Prop. 43L 2014-2015 pkt 5.3 s.6-7:

⁷¹ Prop. 43L 2014-2015 pkt 6 s.8

5.1.1 «avgrenset krets av personer»

Den første setningen ble føyet til etter forslag fra Politidirektoratet og KRIPOS. De ønsket å tydeliggjøre at besøksforbud ikke bare kan ilegges for å beskytte enkeltpersoner, men kan også brukes mot en nærmere avgrenset krets av personer. Bakgrunnen for at de ønsket å få tydeliggjort dette var fordi det var knyttet usikkerhet til ileggelse av besøksforbud for å beskytte en krets av ubestemte eller ikke navngitte personer.⁷² I en kjennelse fra Høyesterett RT.2014 s.641(anke.utv)⁷³ fikk en risikosupporter et oppholdsforbud fra flere steder i forbindelse med et fotballarrangement. Høyesterett begrunnet med at lovbestemmelse også gjelder når «*farer retter seg mot en nærmere avgrenset krets av personer kan det fastsettes besøksforbud dersom øvrige vilkår er oppfylt*»(avsnitt12). Dette uttalte Høyesterett med bakgrunn i forarbeidet til loven Ot.prp. nr.109(2001-2002) pkt.4.1.7. Der ble det forklart at straffebestemmelsen ikke skal tolkes for snevert og at det ikke skal være avgjørende om det gjelder enkeltpersoner eller en nærmere avgrenset krets av personer.⁷⁴

Av Prop.43L (2014-2015) pkt.6, fremkommer at det burde komme tydeligere fram av lovteksten at besøk- og oppholdsforbud kan ilegges for å beskytte en nærmere avgrenset krets av personer eller en spesifikk gruppe personer.⁷⁵

Høyesterett har i kjennelsen RT.2014 s.641(anke.utv) gitt en risikosupporter flere besøksforbud med hensikt å beskytte andre supportere og vakter.⁷⁶ Det ble ikke nevnt noen konkrete navn på disse i saken. Høyesterett henviser til Ot.prp. nr.109(2001-2002) pkt.4.1.7 der det fremkommer at det kan for eksempel være mulig å nedlegge forbud mot at en person kan oppholde seg på en bestemt skole eller i en bestemt butikk for å beskytte elever og ansatte.⁷⁷ Videre i forarbeidet⁷⁸ pkt.4.1.7 s.23 står det likevel spesifisert at paragrafen ikke er til for å beskytte en helt ubestemt krets av personer. Man kan heller ikke nekte en person å oppholde seg for eksempel i hele Lillestrøm sentrum for å beskytte alle mennesker som oppholder seg her.

⁷² Prop. 43L 2014-2015 pkt 6 s.8

⁷³ Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641. Avsnitt 2. hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

⁷⁴ Ot.prp. nr 109. pkt. 4.1.7 s.23

⁷⁵ Prop. 43L 2014-2015 pkt 6 s.8

⁷⁶ Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641 hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

⁷⁷ Ot.prp nr 109 2001-2002 pkt 4.1.7

⁷⁸ Ot.prp nr 109 2001-2002

Det er ikke noen begrensning i antall personer besøksforbudet kan beskytte. Det er heller ikke bestemt noe fast antall kretser eller grupper av personer det kan nedlegges besøksforbud mot. Ut fra min forståelse, må man tilhøre en spesifikk krets eller en gruppe. De kan for eksempel være en annen fotballklubbs supporter eller vakter, jf RT.2014 s.64 (anke.utv). Det aksepteres heller ikke å gi en person oppholdsforbud fra for eksempel hele Lillestrøm sentrum. Det må spesifiseres, slik som Høyesterett gjorde i RT.2014 s.641, der personen fikk besøksforbud fra flere konkrete skjenkesteder i Lillestrøm samt å oppholde seg på Lillestrøms kamparena og i dens umiddelbare nærhet. Politiet kan i forkant av arrangementer ilegge personer oppholds- og besøksforbud for å forhindre ordensforstyrrelser og voldshandlinger. Da er dette et forebyggende tiltak som politiet kan brukes.

5.1.2 «Allmenne hensyn»

Det neste vilkår jeg ønsker å vurdere er «allmenne hensyn». I forarbeidet Ot.prp. nr.109(2001-2002) pkt.4.1.5.1 uttales det at allmenne hensyn er at et besøksforbud kan ilegges selv om den som skal beskyttes har trukket sin begjæring.⁷⁹ Min tolkning av ”allmenne hensyn” er at det er snakk om felleskapets/samfunnets interesse. Det vil være av samfunnets interesse å beskytte personer mot ulike krenkelser ved å ilegge personer et besøksforbud/oppholdsforbud. Dette vil virke individualpreventivt ovenfor personen som får besøksforbudet, men også allmennpreventivt.

Dette er sentralt når det kommer til risikosupportere som gjennomfører ordensforstyrrelser og slåssing på offentlig steder der det også er andre mennesker. I visse tilfeller kan det også være vanskelig å bedømme hvem som er offeret i en sak. Ofte kan det være samfunnet som er offeret, eller menneskene som befinner seg på et bestemt sted. Det er påtalemyndigheten som kan avgjøre om grupperinger for eksempel skal få oppholdsforbud fra bestemte plasser til bestemte tidspunkter. Da slipper man å definere hvem som er offeret og man kan gi risikosupporterne et oppholdsforbud med tanke på allmenne hensyn. Bakgrunnen for at påtalemyndigheten kan bestemme dette er at det er et allmennpreventivt tiltak som kan ilegges før det har skjedd noe. Ved å gi påtalemyndigheten mulighet til å gi et oppholdsforbud til visse personer før et arrangement vil man forebygge mot kommende ordensforstyrrelser. Politiet ligger da i forkant.

⁷⁹ Ot.prp nr 109 2001-2002 pkt 4.1.5.1

5.3 Strpl §222a tredjeledd bokstav A: «Oppholdsforbud»

Det følger av Strpl §222a tredjeledd bokstav a; *Besøksforbudet kan resultere i at den personen forbudet retter seg mot, forbys «å oppholde seg på et bestemt sted».*

Det fremkommer av forarbeidet Ot.prp. nr.109(2001-2002) pkt.4.4.1 at et besøksforbud som er ilagt kan forby en person å oppholde seg på et bestemt sted. Stedet kan være en hel kommune hvis det er behov for det.⁸⁰ Det kan også være bestemte steder. I en kjennelse fra Høyesterett RT.2014 s.641(anke.utv) fikk en risikosupporter oppholdsforbud ved eller i nærheten av en fotballstadion og 51 serveringssteder. Oppholdsforbudet gjaldt på kampdager for en viss tid.⁸¹

Jeg har tidligere nevnt at det ikke kan gis et oppholdsforbud til en person mot hele Lillestrøm sentrum for å beskytte innbyggerne. I Ot.prp. nr.109(2001-2002) pkt.4.4.1 ble det spesifisert at det skal foretas en interesseavveining av hensyn til den personen oppholdsforbudet retter seg mot og hensynet til den/de det skal beskytte. Dersom de andre vilkårene i §222a, førsteledd, er oppfylt og man har tatt en vurdering av straffeprosessloven §170a, kan et oppholdsforbud iverksettes for en hel kommune. Her kreves det en tung vurdering av Strpl §170a. Dette kommer jeg tilbake til senere.

Høyesterett har i kjennelse RT.2004 s.324 avsnitt 19 og 20 vist hvordan en interesseavveining har foregått. I denne kjennelsen har en person fått oppholdsforbud mot flere steder. Selv om dette skaper problemer for personens bevegelsesfrihet. Høyesterett la vekt på at personen selv hadde skapt situasjonen, og at hendelsen hadde vært en psykisk belastning for offeret. Oppholdsforbudet var for å verne offeret fra å møte personen. Derfor fikk han et oppholdsforbud som gjaldt 24 timer i døgnet rundt offerets bolig, mens andre steder fikk han kun i visse tidsrom.⁸²

Dette viser hvilken interesseavveining som må overveies av hensyn til offeret og personen som ble ilagt oppholdsforbudet. Ved å gi risikosupportere et oppholds- og besøksforbud på flere steder, gjennomføres et forebyggende tiltak der politiet kan forhindre uønskede hendelser før et arrangement starter. Det vil også kunne virke allmennpreventivt ovenfor andre

⁸⁰ Ot.prp nr 109 2001-2002 pkt 4.4.1

⁸¹Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641. Avsnitt 2. hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

⁸² Høyesterett, dom: HR-2002-1447-A - Rt-2003-324 avsnitt 19 og 20: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2002-1447-a?searchResultContext=3015>

risikosupportere. De kan se at det vil få konsekvenser dersom det begås voldshandlinger og/eller ordensforstyrrelser.

5.4 Strpl §222a fjerde ledd. «Tidsbegrensning.»

*”Besøksforbudet skal gjelde for en **bestemt tid**, høyst ett år av gangen. Besøksforbud kan bare opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt”.*

Av Ot.prp. nr.109(2001-2002) fremkommer det at det er lengste frister som oppgis i straffebudet. Dermed er ett år den maksimale varighetstiden for et besøksforbud. Det kan også bli bestemt kortere varighet. Dersom vilkårene for besøksforbud ikke er oppfylt, skal besøksforbudet oppheves, men et forbud skal også forlenges dersom vilkårene for det er oppfylt.⁸³

For risikosupportere er konsekvensene at de kan få oppholdsforbud i en viss periode. Men den kan også forlenges. En risikosupporter kan bli hindret fra å gå på fotballkamp i en lengre periode. Det kan virke allmennpreventivt ovenfor andre siden supportere ønsker ikke å bli hindret fra å se laget sitt. Et eksempel på «en viss periode» er en kjennelse fra Høyesterett RT.2014 s.641 (anke.utv) der en risikosupporter fikk oppholdsforbud fra Lillestrøm kamparena og besøksforbud fra flere skjenkesteder med en varighet på ca 5 måneder. Dette gjaldt kun på kampdager.⁸⁴

6.0 Forholdsmessighet og Den europeiske menneskerettskonvensjon(EMK)

I straffeprosessloven §170a står flg: *”Et tvangsmiddel kan brukes bare når det er tilstrekkelig grunn til det. Tvangsmidlet kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers vil være et uforholdsmessig inngrep”*

Strpl §170a er en fellesregel for alle tvangsmidlene. Lovbestemmelsen krever at det må være tilstrekkelig grunn til å bruke for eksempel besøksforbud. Det kan ikke brukes hvis det er å anse som et uforholdsmessig inngrep.⁸⁵ I NOU:2009:15 blir det uttalt at hovedgrunnen til at Strpl §170a er lovregulert, er for å ivareta rettsikkerheten til personen som blir utsatt for

⁸³ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) pkt 8.3

⁸⁴ Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641. Avsnitt 2. hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

⁸⁵ Steinar Fredriksen, *Innføring av straffeprosess 3 utgave*, Oslo 2013 s.164.

tiltaket. Loven skal få påtalemyndigheten og dommerne til å vurdere de negative konsekvensene tiltaket fører til opp mot det man ønsker å oppnå.⁸⁶

Gjennom Strpl §170a lovfestes behovsprinsippet og proporsjonalitetsprinsippet når besøks- eller oppholdsforbud skal iverksettes. Proporsjonalitetsprinsippet bygger på om tvangsmiddelet skal ha et formål for oppklaringen og gjennomføringen av en sak. Formålet må veie tyngre enn de negative konsekvensene tiltaket vil føre til ovenfor personen som blir utsatt for tvangsmiddelet. Påtalemyndigheten må vurdere «sakens art», hvor alvorlig saken er, hva den gjelder, og hvor omfattende den er, samtidig som det må ses på forhold som gjelder personens personlige forhold, «forholdene ellers». Det kan være utdanning, jobb, familie osv.⁸⁷ Dette må påtalemyndigheten veie opp mot nytteverdien av å ilegge personene besøksforbud eller oppholdsforbud.

Ved et oppholdsforbud må man vurdere hvordan tiltaket vil påvirke personen. Er personen avhengig av å være innenfor området, og eventuelt hvordan kan det tilrettelegges for at det skal gå i orden. For en risikosupporter trenger ikke et oppholdsforbud være 24 timer i døgnet, 7 dager i uken. Det vil kun være aktuelt å ilegge personen forbudet under klubbens kampdag. Det er i den tiden personen/gruppen er et problem. Det ble gjort mot en risikosupporter i en kjennelse fra Høyesterett RT.2014, s.641(anke.utv)⁸⁸ der han fikk oppholds- og besøksforbud under kampdager. Med kampdager spesifiserte Høyesterett at det kun gjaldt alle dager da Lillestrøm spilte kamp, i tidsrommet fra kl.08.00 på kampdagen til kl.08.00 etterfølgende dag.

I tillegg til Strpl. §170a er Norge forpliktet til å følge menneskerettighetene. Dette står nedskrevet i Grunnloven §92⁸⁹. Gjennom Pl.§3 og Strpl.§4 står det at Politiet er forpliktet til å følge menneskerettighetene.

Et besøksforbud må vurderes i forhold til EMKs protokoll 4. art.2 nr.1 som «fastslår at enhver som lovlig befinner seg på en stats territorium, skal ha rett til bevegelsesfrihet innenfor dette territorium.»⁹⁰ Det står videre i samme bestemmelse nr.3 og nr.4 at inngrep mot bevegelsesfriheten kan gjøres når det skjer med hjemmel i lov og det er nødvendig for å

⁸⁶ NOU 2009:15 pkt.7.6

⁸⁷ Steinar Fredriksen, *innføring av straffeprosess*, 3 utgave, 2013 Oslo s 165.

⁸⁸ Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641

⁸⁹ Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven) av 1814.

⁹⁰ Den europeiske menneskerettskonvensjonen, 4 tilleggsprotokoll artikkel 2. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/emkn%2Fp4%2FARTIKKEL_2#emkn/p4/ARTIKKEL_2

forebygge mot kriminalitet mm. Fra rettspraksis⁹¹ har EMK uttalt at nødvendighetskravet skal tolkes slik at forholdsmessighetskravet også blir dekket.

Det betyr at det stilles krav ved nødvendighets- og forholdsmessighetskravet når politiet vurderer et inngrep. Dette står også lovfestet i politiloven og straffeprosessloven.

7.0 Avsluttende refleksjon:

Politiet har som en av sine hovedoppgaver å forebygge mot kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet. Dette viser hvor viktig det er å vite hvordan tiltak politiet kan iverksette for å forebygge mot slike hendelser. Gjennom oppgaven har jeg sett på hva som skal til for å bruke strpl §222a som et forebyggende tiltak.

At dette straffebudet egner seg som forebyggende tiltak for å hindre risikosupportere fra å begå ordensforstyrrelser og voldshandlinger har Høyesterett gjennom en kjennelse bevist. En risikosupporter fikk oppholdsforbud og besøksforbud på kampdager fra selve arenaen, men også fra flere ”sjekkesteder”, jf RT.2014 s.641(anke.utv). Hensikten var å beskytte andre supportere og vakter fra denne personen som tidligere hadde utført voldshandlinger og ordensforstyrrelser i forbindelse med kampdager. Det var en reell og nærliggende fare for at dette ville gjenta seg.

Dette viser hvordan politiet kan ta i bruk hjemmelen som et forebyggende tiltak for å ligge i forkant av kommende hendelser.

For å kunne ilegge personer besøksforbud og oppholdsforbud må politiet oppfylle vilkårene i strpl §222a. Disse vilkårene har jeg sett på tidligere i oppgaven. Politiet er avhengig av informasjon og kunnskap for å få disse vilkårene oppfylt. I Oslo politidistrikt gjennomfører politiet dialog med risikosupportergrupperinger for å få kartlagt hva som rører seg i miljøet. Gjennom disse dialogene kan politiet legge fram sine tanker om miljøet og lage retningslinjer. Dette dialogarbeidet kan bidra til at politiet får informasjon som har betydning for vilkåret ”grunn til å tro”. Politiet har også mulighet til å informere om konsekvenser og hvordan politiet ser på deres oppførsel. Det kan virke både individpreventivt, men også

⁹¹ Witold Litwa mot Polen. Dom av 4. april 2000, hentet fra:
<https://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-1995-26629-polen?searchResultContext=3809>

allmennpreventivt.⁹² Politiet i Lillestrøm har en annen tilnærming, de har en konfronterende linje imot risikosupportere.⁹³ Jeg ser mye positivt ved å føre en dialogmodell, men dialogmodellen må også kunne gå over i en konfronterende linje ved for eksempel å ilegge visse risikosupportere besøk og oppholdsforbud når man har hjemmel til det i Strpl §222a⁹⁴.

Epo-Org.krim i Oslo som jobber etter dialogmodellen har uttalt i et brev til KRIPOS: «*Slik vil den mest gunstige metoden være å angripe problematikken med et sterkt fokus på forebygging.*»⁹⁵ Men de kom med et ønske om en lovendring. De så på det som et nødvendig skritt slik at de kunne nå sine målsettinger.⁹⁶

I ettertid har strpl §222a blitt endret og fått tilføyet bokstav d. Alternativet omhandler ordensforstyrrelser som er særlig belastende ovenfor andre, og aktuelt ovenfor risikosupportere mtp hvilke ordensforstyrrelser de begår. Det nye alternativet er med på å gi politiet flere muligheter til å forebygge.

Jeg mener at politiet med det nye alternativet i strpl §222a har tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag til å forhindre at risikosupportere vil begå ordensforstyrrelser og vold i forbindelse med arrangementer. Lovbestemmelsen dekker både straffbare og ikke straffbare handlinger, jf «ordensforstyrrelser». Politiet må ha nok informasjon og kunnskap, samt at man er villig til å ilegge risikosupportere besøks og oppholdsforbud. Gjennom å ilegge visse risikosupportere besøk- og oppholdsforbud, når politiet har hjemmel til det, vil det virke forebyggende ovenfor andre risikosupportere som ser at de må velge mellom ro og orden eller begå ordensforstyrrelser. Ved at politiet viser handlekraft og viser at de ikke aksepterer uønsket adferd, vil det også være allmennpreventivt overfor befolkningen.

I tillegg er det viktig å ta hensyn til menneskerettighetene og Strpl §170, slik at ingen personer blir utsatt for et uforholdsmessig inngrep. Politiet må finne en balansegang mellom dialog- og konfortasjonsmodellen slik at de handler når de må, men også håndterer evt. saken på lavest mulig nivå, jf pl §6⁹⁷, for å unngå et uforholdsmessig inngrep.

⁹² Brev fra EPO, Org.Krim – Oslo pb til KRIPOS (2012) Arbeidsmetodikk vedr risikosupportere. Pkt. foreslåtte tiltak.

⁹³ Osloby, nettutgave 24.08.15: <http://www.osloby.no/nyheter/Idrettsmiljoet-pa-Valerenga-trues-av-voldsmenn-8122281.html>

⁹⁴ Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) 1981.

⁹⁵ Brev fra EPO, Org.Krim – Oslo pb til KRIPOS (2012) Arbeidsmetodikk vedr risikosupportere.. arbeidsfilosofi, 2 avsnitt

⁹⁶ Brev fra EPO, Org.Krim – Oslo pb til KRIPOS (2012) Arbeidsmetodikk vedr risikosupportere. Pkt. foreslåtte tiltak.

⁹⁷ Politiloven 1995.

Avslutningsvis vil jeg gi uttrykk for at Strpl §222a er et bra forebyggende tiltak ovenfor risikosupportere som kan hjelpe politiet med å ligge i forkant av uønskede hendelser. Det blir interessant å se om det nye alternativet, bokstav d, vil bli prøvd i løpet av Tippeligasesongen 2016/2017.

8.0 Litteraturliste

Faglitteratur

Auglend, R.L., Mæland, H.J., & Røsandhaug, K. (2009) *Politirett, 2 utgave*. Oslo

Boe, E.M. (2012) *Grunleggende juridisk metode, 3 utgave*. Oslo

Fredriksen, S. (2013). *Innføring av straffeprosess, 3 utgave*. Oslo: Gyldendal.

Fredriksen, S & Spurkland, K. (2014). *Ordensjuss*. Oslo: Gyldendal

Lie, E.M (2015). *I forkant-Kriminalitetsforebyggende politiarbeid, 2 utgave*. Oslo Gyldendal.

Forarbeid

NOU 1992:16. (1992) *Sterkere verk og økt støtte for kriminalitetsofre*. Hentet 01.05.16 fra:
<http://www.nb.no/nbsok/nb/c20ced0075aff69a09068ca87969f691.nbdigital?lang=no#0>

Ot.prp. nr. 33 (1993-1994) *Om lov om endringer i straffeprosessloven mv (styrking av kriminalitetsofres stilling)*. Hentet 01.05.16 fra
<https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gOTPRP1993z2F94z2D033z2D13z5F4>

Ot.prp. Nr. 64 (1998-1999) *Om lov om endringer i straffeprosessloven og straffeloven m v (etterforskningsmetoder m v)* hentet 15.04.16 fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-64-1998-99-/id159914/?ch=1&q>

Ot.prp. Nr 109. (2001-2002) *Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd)* hentet 03.04.16 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-109-2001-2002-/id169999/?ch=1&q=>

Prop. 43L (2014-2015), Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak). *Endringer i straffeprosessloven (besøksforbud)*. hentet 01.03.16 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/ab98327c260643359dc6dafad2cc96cb/no/pdfs/prp201420150043000dddpdfs.pdf>

Rettspraksis

Høyesterett, dom: RT-1984-701 hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/rt-1984-701-89b?searchResultContext=1305>

Høyesterett kjæremålsutvalg, kjennelse: HR-1998-573-S - Rt-1998-1638. Hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-1998-573-s?searchResultContext=875>

Høyesterett, dom: HR-2002-1447-A – Rt-2004-324 hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2002-1447-a?searchResultContext=3015>

Høyesterett kjæremålsutvalg, kjennelse: HR-2004-1847-U - Rt-2004-1658 Hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2004-1847-u?searchResultContext=1111>

Høyesterett ankeutvalg, kjennelse: HR-2014-1301-U - Rt-2014-641 hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2014-1301-u>

Menneskerettsdomstolen, dom: Witold Litwa mot Polen. Dom av 4. april 2000, no. 26629/95
hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-1995-26629-polen?searchResultContext=3809>

Andre elektroniske dokumenter

Aabech, M. (2012, 31. mars) Mener fotballvold er et samfunnsproblem. *Dagsavisen*, nettutgaven hentet 04.03.16: <http://www.dagsavisen.no/sport/mener-fotballvold-er-et-samfunnsproblem-1.283675>

Bentsen, A.R, Rismyhr, K.P & Skjerdingsstad, A. (2014, 6. april) Casuals slåss med stein og hammer: – Flaks at ingen har mistet livet. *NRK*, nettutgaven. Hentet 01.02.16 fra: <http://www.nrk.no/sport/fotball/casuals-slass-med-hammer-1.11652227>

Bratland, T.U, & Strand, S. (2013, 2. mai.) Vålerenga-casuals kom til Grorud for å slåss med LSK-supportere. *Dagbladet*, nettutgave. Hentet 09.05.16 fra: <http://www.dagbladet.no/2013/05/02/sport/fotball/cupen/lillestrom/valerenga/26967325/>

Halstensen, I. (2011, 4. mars) LSK-fans skal ha blitt slått til blods av VIF-casuals. *TV2*, nettutgaven. Hentet 04.01.16 <http://www.tv2.no/a/3434450>.

Haraldsen, S. (2009, 24. april) Varslet politiet etter oppfordring til slagsmål. *Dagbladet*, nettutgaven. Hentet 02.02.16 <http://www.dagbladet.no/2009/04/24/sport/tippeligaen/fotball/casuals/fotballbrak/5893119/>

Krokfjord, T.P. (2015, 8. november). VIF-casuals begynte å slåss, minst en ble slått til. *Dagbladet*, nettutgaven. Hentet 20.12.15: http://www.dagbladet.no/2015/11/08/nyheter/isko_boys/casuals/fotball/innenriks/41867740/

Kvamme, S.I (2013, 24. september) Politieksperter frykter casuals-drap. *TV2*, nettutgaven. Hentet 17.02.16: <http://www.tv2.no/a/4126552>

Medby, A & Hansen, J. (2012, 12. mai) Tromsø-russ slått ned av VIF-casuals. *Dagbladet*, nettutgaven. Hentet 27.12.15:

<http://www.dagbladet.no/2012/05/12/nyheter/innenriks/vold/vif/casuals/21562828/>

Olsen, B.T (2009, 25. oktober) Tatt med slåsshanske og tannbeskyttere. *Bergensavis*, nettutgaven. Hentet 13.04.16 fra: <http://www.ba.no/nyheter/tatt-med-slasshanske-og-tannbeskyttere/s/1-41-4664932>

Samuelson, K. & Nygaard, K. (2015, 24. april.) Åtte Vålerenga-supportere pågrepet etter slåsskamp med Start-supportere. *Fædrelandsvennen* nettutgave. Hentet 09.05.16 fra: <http://www.fvn.no/lokalt/kristiansand/Atte-Valerenga-supportere-pagrepet-etter-slasskamp-med-Start-supportere-2802459.html>

Sverigesradio. (2015, 29. september.) Maskeringsforbud først 2017. hentet 06.03.16 fra: <http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2835&grupp=20417&artikel=6267208>

Sætran, F. (2015, 24. august). Idrettsmiljøet på Vålerenga trues av voldsmenn. *Osloby*, nettutgave. Hentet 22.04.16 <http://www.osloby.no/nyheter/Idrettsmiljoet-pa-Valerenga-trues-av-voldsmenn-8122281.html>

Øgar, S., Bekkehaug, W. & Eikenes, A.E. (2014, 30. mars.) Djurgården-supporter mishandlet til døde. *VG*, nettutgaven. Hentet 12.02.16 <http://www.vg.no/sport/fotball/svensk-fotball/djurgarden-supporter-mishandlet-til-doede/a/10138822/>

Lovverk

Kongeriket Norges Grunnlov (1814) Grunnloven av 17. mai 1814 hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

Menneskerettsloven (1999) *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* av 21. mai 1999. hentet 03.05.16 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/emkn%2Fp4%2FARTIKKEL_2#emkn/p4/ARTIKKEL_2

Politiloven. (1995). Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53. Hentet 02.04.16 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>

Straffeloven. (1902) *Almindelig borgerlig Straffelov av 22 mai 1981 nr 10*. Hentet 06.05.16 fra <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1902-05-22-10>

Straffeloven. (2005). *Lov om straff* av 20. mai 2005 hentet 03.02.16 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/*#*

Straffeprosessloven. (1981) *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* av 22. mai 1981 nr. 25. hentet 08.11.15 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25/*#*

Andre dokumenter

Brev mellom politidirektoratet, kripes og Det kongelige Justis- og beredskapsdepartementet. (2014), *Forslag fra politidirektoratet* 05. Februar 2014. Hentet 09.04.16 fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/f2641ca8f98547ab834fcef39998cdec/forslag_fra_politidirektoratet.pdf

Brev fra EPO, Org.Krim – Oslo pb til KRIPOS (2012) *Arbeidsmetodikk vedr risikosupportere*. Upublisert. (Ikke til offentlig bruk. Ligger ved oppgavens papirutgave, vedlegg 1. Godkjent til bruk og som vedlegg av kontaktperson innenfor Oslo Pd.)

Selvvalgt pensum

Buford, Bill (1992). *Blant Pøbler*. Oslo: Aschehoug. (271 sider)

Spaaij, Ramón (2006). *Understanding football hooliganism*. Amsterdam University press (s.10-100, 90 sider)